

Kapitel 7. Beskyttelseslinier

7.1. Generelt om bygge- og beskyttelseslinierne

7.2. Strandbeskyttelseslinien, § 15 73

7.2.1. Hovedreglen

7.2.2. Undtagelser

7.2.3. Ophævelse af censurbestemmelsen

7.2.4. Undtagelse ved bekendtgørelse

7.3. Sø- og åbeskyttelseslinien, § 16

7.3.1. Hovedreglen

7.3.2. Undtagelser

7.4. Skovbyggelinien, § 17

7.4.1. Hovedreglen

7.4.2. Undtagelser

7.5. Fortidsmindebeskyttelseslinien, § 18

7.5.1. Hovedregel

7.5.2. Undtagelser

7.6. Kirkebyggelinien, § 19

7.7. Dispensation fra bygge- og beskyttelseslinierne

7.7.1. Strandbeskyttelseslinien

7.7.2. Fortidsmindebeskyttelseslinien

7.7.3. De øvrige bygge- og beskyttelseslinier

7.8. Kommunalbestyrelsens forudgående orientering

7.9. Ophævelse af bygge- og beskyttelseslinier

7.9.1. Hvornår kan der ske ophævelse

7.9.2. Lokalplanens indhold

7.9.3. Betingelser for ophævelse

7.9.4. Fremgangsmåden ved ophævelse

7. 1. Generelt om bygge- og beskyttelseslinierne

Bestemmelserne om bygge- og beskyttelseslinierne er indeholdt i lovens kapitel 2. Der er tale om

De forskellige bygge- og beskyttelseslinier

- strandbeskyttelseslinien (§ 15),
- sø- og åbeskyttelseslinien (§ 16),
- skovbyggelinien (§ 17),
- fortidsmindebeskyttelseslinien (§17) og - kirkebyggelinien (§ 19).

Det materielle indhold af beskyttelsen

Det materielle indhold af bygge- og beskyttelseslinierne i loven svarer stort set til de tidligere bestemmelser. Der er tale om en generel beskyttelse af en række markante landskabslementer.

Strandbeskyttelseslinien, sø- og åbeskyttelseslinien og fortidsmindebeskyttelseslinien regulerer enhver ændring i tilstanden, f.eks. terrænændringer, tilplantning, bebyggelse m.v., mens skovbyggelinien og kirkebyggelinien kun regulerer bebyggelse.

Efter den hidtidig lovgivning var det fredningsnævnene, der havde dispensationskompetencen vedrørende bygge- og beskyttelseslinierne, mens det var Skov- og Naturstyrelsen, der traf afgørelse om deres evt. ændring eller ophævelse.

Dispensationskompetencen

Efter loven er dispensationskompetencen overført til amtsrådene, bortset fra sø- og åbeskyttelseslinien og skovbyggelinien i byzone og sommerhusområder, hvor dispensationskompetencen er tillagt kommunalbestyrelserne. Ophævelseskompetencen er som hidtil tillagt Skov- og Naturstyrelsen. Der er fortsat ikke hjemmel til at ophæve kirkebyggelinien, mens der er indført en adgang til at ophæve fortidsmindebeskyttelseslinien.

Klagemuligheder

Afgørelser om dispensation kan påklages til Naturklagenævnet. Om de nærmere regler for indgivelse af klage, klagens retsvirkninger, klagesagsbehandling m.v. henvises til afsnit 21 om klage. Afgørelser om ophævelse er endelige.

Der er udstedt en bekendtgørelse nr. 547 af 22. Juni 1992 om bygge- og beskyttelseslinier i naturbeskyttelsesloven, der udfylder lovens bestemmelser om linierne og deres administration.

I det følgende foretages en nærmere gennemgang af de enkelte bestemmelser.

7.2. Strandbeskyttelseslinien, § 15

7.2. 1. Hovedreglen

Formål

Bestemmelsens formål er at sikre en generel friholdelse af kystområderne imod indgreb, der ændrer den nuværende tilstand og anvendelse. Hermed varetages en række hensyn: landskabelige, biologiske og rekreative. '

Beregning af strandbeskyttelseslinien

Efter § 15, stk. 1 er strandbeskyttelseslinien på 100 m. Den regnes som hidtil fra det sted, hvor den sammenhængende landvegetation begynder (basislinien). Det vil, jfr. lovforslagets bemærkninger, sige, at forstrand, rørskov, strandeng og lignende hører til strandbredden. Afgrænsningen mod havet er højeste daglige vandstandslinie.

På Bornholm regnes strandbeskyttelseslinien ved klippekyster fra overkanten af klipperne, hvor den sammenhængende landvegetation begynder.

Såfremt der sker en borterosion af kysten, der forrykker basislinien, rykker strandbeskyttelseslinien tilsvarende indad og omvendt, hvis der sker tilskyldning eller opfyldning.

Hvad er omfattet

Strandbeskyttelseslinien er som udgangspunkt knyttet til et vandareals definition som søterritorium, hvilket betyder, at såvel fjorde og laguner, som kunstigt etablerede vandområder, der skærer sig ind i kystlinien, eller etableres i kystzonen og forbindes med havet med en kanal, trækker beskyttelseslinie.

Et generelt forbud mod ændringer

Indholdet af bestemmelsen er et generelt forbud mod at foretage ændringer i tilstanden af kyststrækninger. Dette indebærer fortsat, at der ikke må placeres bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master m.v.), foretages ændringer i terrænet, beplantning o.lign. samt hegning. Endvidere må der ikke foretages udstykning, matrikulering eller arealoverførsel, hvorved der fastsættes skel. Midlertidige terrænændringer som f.eks. nedgravning af ledninger og lignende kræver ikke dispensation, såfremt terrænet efter nedgravningen straks reetableres til det oprindelige udseende.

Affald

Den tidligere bestemmelse om, at der ikke må henlægges affald, er udgået, fordi forholdet i almindelighed reguleres efter miljøloven, og anbringelse af affald i større mængder i øvrigt må anses som en terrænændring, der er omfattet af hovedreglen. Om henlæggelse af affald på fremmed ejendom henvises til omtalen af lovens § 28 i afsnit 10. 12.

Linien gælder uanset zonestatus

Strandbeskyttelseslinien gælder, uanset om der er tale om landzone, byzone eller sommerhusområder, bortset fra de undtagelser, som er nævnt i § 15, stk. 2, nr. 4-7, jfr. nedenfor.

7.2.2. Undtagelser

Bestemmelsen i § 15, stk.2 indeholder de samme undtagelsesregler, der var gældende efter den tidligere lov, og bestemmelsen skal således forstås i overensstemmelse med den hidtidige praksis.

Almindelig landbrugsdrift

Nr. 1. Almindelig landbrugsmæssig drift er undtaget fra forbudet. Ifølge landbrugslovgivningen falder tilplantning med juletræer ind under det frie afgrødevalg. Uanset dette er det fortsat forbudt at foretage en sådan tilplantning inden for strandbeskyttelseslinien.

Haver

Nr. 2. omhandler gentilplantning og beplantning i eksisterende haver og svarer til bestemmelsen i den tidligere lov. Plantager er efter skovloven dækket af begrebet skov og er derfor stadig omfattet. Eksisterende haver er, i overensstemmelse med den tidligere lov, haver, hvor der var lovlig bevoksning før 1. januar 1968, og som siden har været opretholdt som haver.

Sædvanlige hegn

Nr. 3. Undtagelsen om sædvanlig hegning gælder kun hegning til jordbrugsformål. Lette trådhegn m.v. må betragtes som sædvanlige hegn. Derimod må hegn, som ved sit udseende ændrer væsentligt ved landskabsbilledet efter omstændighederne betragtes som usædvanlige. Om usædvanlige hegn, se nedenfor i afsnit 10.5. vedr. § 23. 1 hegnsloven findes regler, der regulerer naboretlige forhold omkring hegn. Den interesserede part må indhente amtskommunens vurdering af, om hegnet er lovligt efter naturbeskyttelsesloven, inden sagen afgøres af hegnssynet.

Militære anlæg

Nr. 4. Ændringer i lovligt bestående militære anlæg samt nye anlæg inden for den naturlige, stedlige afgrænsning af disse, som af forsvarsmæssige grunde skal placeres ved kysten, kan ske uden dispensation.

Havneanlæg

Nr. 5. Den hidtidige formulering »havneanlæg med tilhørende landarealer« har givet anledning til fortolkningstvivl i flere sager. Der har særligt været rejst spørgsmål om, hvorvidt byggeri, der ikke har en umiddelbar tilknytning til havnens drift, er omfattet af undtagelsesbestemmelsen.

For at undgå fremtidige tvivlsspørgsmål, er definitionen af havneformål knyttet direkte til lokalplanlægningen. Herefter er de områder, som i en lokalplan (eller byplanvedtægt) er udlagt til havneformål, omfattet af undtagelsesbestemmelsen, for så vidt angår de anlæg m.v., der er tilladt ved den konkrete plan. Under havneformål kan efter bemærkningerne til lovforslaget dog ikke henregnes hotelbyggeri, ferie- og fritidsbebyggelse og boligbyggeri'. De eksisterende områder, som ved ændringen eventuelt måtte falde uden for nr. 5, vil være omfattet af bestemmelsen i nr.7, jf. nedenfor.

Udover de ovennævnte landarealer er naturligvis selve havneanlægget undtaget. Tilsvarende er nyanlæg af havne undtaget efter aftale mellem Trafikministeriet og Miljøministeriet, idet varetagelsen af de naturmæssige hensyn i stedet foregår gennem en fast høringsprocedure, hvor Trafikministeriet indhenter udtalelser bl.a. fra Skov- og Naturstyrelsen, amtskommuner og kommuner. Etablering af lystbådehavne vil i overensstemmelse med praksis normalt kun blive tilladt i tilknytning til byer og bymæssig bebyggelse eller i form af udvidelse af eksisterende havne. Der udvises endvidere stor tilbageholdenhed i forbindelse med udvidelse af lystbådekapaciteten i Ramsar- og EF-fuglebeskyttelsesområder.

Klitfredede kyststrækninger

Nr. 6. Undtagelsen omfatter de klitfredede kyststrækninger langs Vestkysten fra Skagen til sydspidsen af Skallingen, samt de vestvendte kyster på Fanø, Mandø og Rømø, Der henvises i øvrigt til afsnit 5. om klitfredede arealer.

De ikke klitfredede arealer langs Nissum Fjord, Ringkøbing Fjord og de østvendte kyster på Fanø, Mandø og Rømø har således strandbeskyttelseslinie.

Opsamlingsbestemmelsen

Nr. 7 er en opsamlingsbestemmelse. Strandfredningskommissionen gennemgik i perioden 1937-40 de danske kyster. Dens arbejde resulterede i, at der ved tinglyste deklamationer blev fastlagt en række

områder, hvor strandbeskyttelseslinien forløb tættere på kysten end 100 m. Endvidere blev der udstedt en lang række bekendtgørelser, hvorved bestemt afgrænsede områder, der naturligt hørte til en allerede eksisterende bymæssig bebyggelse, blev undtaget fra strandbeskyttelseslinien.

Områder under Københavns og købstædernes bygrunde

Nr. 7 omfatter udover ovennævnte undtagelser de områder, der den 1. juli 1937 hørte under Københavns eller købstædernes bygrunde.

Genopførelse

Bortset fra de ovenfor beskrevne særligt lovhjemlede undtagelser gælder fortsat, at der som udgangspunkt vil blive givet tilladelse til at genopføre oprindelig lovligt opført bebyggelse inden for strandbeskyttelseslinien (enten opført før 1937 eller ved dispensation). Amtskommunen skal dog tage stilling til bebyggelsens omfang og nærmere udformning.

7.2.3. Ophævelse af censurbestemmelsen

Med lovens § 93, stk. 3, ophæves den såkaldte »censurbestemmelse«, der knyttede sig til de ovenfor nævnte tinglyste deklARATIONER. Censurbestemmelsen indeholdt regler om godkendelse af beliggenhedsplan, bygningsfarve m.v. for byggeri i området beliggende mellem 100 m linien og særligt tinglyste indskrænkede forbudszoner på mindre end 100 m. Der henvises til afsnit 24.3.

7.2.4. Undtagelse ved bekendtgørelse

Kystbeskyttelse og bade- og bådebroer

Bestemmelsen i § 15, stk. 3 giver mulighed for at fritage en række anlæg, der tillige vedrører søterritoriet, fra strandbeskyttelseslinien. Med hjemmel i denne bestemmelse er der i den ovenfor nævnte bekendtgørelse om bygge- og beskyttelseslinier § 1, stk. 1, nr. 1 og 3, fastsat bestemmelser om dels kystbeskyttelse af flere ejendomme, hvortil der på forhånd er meddelt tilladelse efter kystbeskyttelsesloven, dels om mindre bade- og bådebroer. Ved vurderingen af sådanne anlæg bør man være opmærksom på de internationale forpligtelser, der er knyttet til bl.a. EF-direktiver eller internationale konventioner, jf. lovens § 71, stk.

I. Disse forpligtelser er nærmere omtalt i afsnit 14.

7.3. Sø- og åbeskyttelseslinien, § 16

7.3. I. Hovedreglen

Formål

Bestemmelsens formål er at sikre søer og åer som værdifulde landskabelementer og som levesteder og spredningskorridorer for plante- og dyreliv.

Hvad er omfattet

Efter § 16, stk. 1, er sø- og åbeskyttelseslinien på 150 m.

Den gælder for søer med en vandflade på mindst 3 ha og for vandløb, der er registreret med en beskyttelseslinie i henhold til tidligere lovgivning.

Et generelt forbud

Indholdet af bestemmelsen er fortsat et generelt forbud mod at placere bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master mv. foretage ændringer i terrænet, beplantning o.lign. Midlertidige terræ ændringer som nedgravning af ledninger kræver ikke dispensation, såfremt terrænet efter nedgravningen straks reableres til det oprindelige udseende.

Beregning af sø- og åbeskyttelseslinien

Beskyttelseslinien regnes ved åer fra vandløbslinien og ved søer fra søbredden ved normal vandstand, med udgangspunkt i grænsen mellem landvegetation og limnisk rørsump, d.v.s. vandplanter, der fordrer i hvert fald en del af året at have rødderne i vand.

Om søbegrebet henvises til afsnit 3.6. vedrørende § 3, stk. I. Bestemmelsen omfatter såvel offentlige som private søer.

Nærmere om de omfattede vandløb

Bestemmelsen omfatter jf. lovforslagets bemærkninger fortsat de offentlige vandløb, der den 1. september 1983 havde en bundbredde efter det dagældende vandløbsregulativ på mindst 2 m. Om vandløbet efter den 1. september 1983 har skiftet status fra offentligt til privat vandløb er således uden betydning. Det er ligeledes uden betydning om der senere er foretaget ændringer i et vandløbsregulativs bestemmelser om regulativmæssig bundbredde.

Baggrunden for formuleringen af § 16 er at der med vandløbsloven af 1983 blev hjemmel til at forlade kravet om fastlæggelse af en regulativmæssig bundbredde i vandløbsregulativerne.

Den faktiske bundbredde er uden betydning. Det er endvidere uden betydning, om der er tale om et naturligt vandløb, eller om vandløbet er kunstigt anlagt. Vandløb, der er bestanddel af offentlige spildevandsanlæg, er ikke omfattet.

Amtskommunernes fortegnelse

Amtskommunerne har en fortegnelse over disse vandløb med tilhørende beskyttelseszone. Lodsejerne vil i tvivlstilfælde kunne få oplyst hos amtskommunen, om et vandløb trækker beskyttelseslinie. Er et vandløb fejlagtigt registreret med en beskyttelseslinie, har dette ikke retsvirkning for den pågældende lodsejer. Beskyttelseslinien bør heller ikke gøres gældende i situationer, hvor en lodsejer i god tro har disponeret i strid med en beskyttelseslinie som ved en fejl ikke er medtaget i fortegnelsen.

Skov- og Naturstyrelsen har i forbindelse med udsendelsen af naturbeskyttelsesloven i januar 1992 bedt amtskommunerne kontrollere rigtigheden af deres fortegnelse over de pågældende vandløb inden loven træder i kraft.

7.3.2. Undtagelser

Bestemmelsen i stk. 2 indeholder stort set de samme undtagelser, som var gældende efter den tidligere lov.

Foranstaltninger efter vandløbsloven

Nr. 1 undtager foranstaltninger, som er tilladt eller påbudt efter vandløbsloven.

Haver

Nr. 2 omhandler gentilplantning og beplantning i eksisterende haver. Der henvises til omtalen vedr. § 15, stk. 2, nr. 2, idet dog skæringstidspunktet med hensyn til eksisterende haver her er fastsat til 1. september 1977.

Forsvarsanlæg

Nr. 3 omhandler bestående forsvarsanlæg, jf. ovenfor under omtalen af § 15, stk. 4.

Havneanlæg

Nr. 4 omhandler havneanlæg, jf. ovenfor under omtalen af § 15, stk. 2, nr. 5.

Driftsbygninger

Nr. 5 undtager driftsbygninger, der er nødvendige for jordbrugs- og fiskerierhvervene.

Tidligere undtagelsesområder

Nr. 6 undtager de områder, der efter den hidtidige lovgivning har været undtaget, d.v.s. områder, hvor der før 1. september 1972 var påbegyndt en væsentlig lovlig bebyggelse.

Samspillet med lovens § 3

Opmærksomheden henledes på, at der er sket en ophævelse af bestemmelsen i den tidligere lovs § 47a, stk. 2, nr. 2, hvorefter terrænændringer, der var godkendt efter § 43, var undtaget fra forbudet. Dette indebærer, at et areal både vil kunne være omfattet af sø- og åbeskyttelseslinien og naturtypebeskyttelsen efter § 3. I de fleste tilfælde vil dette ikke give anledning til problemer, fordi det i begge tilfælde er amtsrådet, der er dispensationsmyndighed. I de tilfælde, hvor kommunalbestyrelsen har kompetencen efter § 16, bør amtsrådets afgørelse efter § 3 foreligge, inden der træffes afgørelse efter § 16.

Campingvogne

Der er endvidere sket én ophævelse af bestemmelsen i den tidligere lovs § 47 a, stk. 3, hvorefter der uden tilladelse kunne opstilles campingvogne for en kortere tid i umiddelbar tilknytning til en beboelsesbygning, såfremt vognene ikke blev udlejet mod vederlag. Det må antages, at der ikke ved ophævelsen af denne bestemmelse er tilsigtet en anden administrativ praksis end den, der var en følge af den tidligere undtagelsesbestemmelse.

7.4. Skovbyggelinien, § 17

7.4. I. Hovedreglen

Formål

Bestemmelsens formål er at sikre skovenes værdi som landskabselementer samt opretholde skovbrynene som værdifulde levesteder for plante- og dyrelivet og beskytte skovene mod blæst,

Skovbegrebet

Ved skove forstås arealer, der er bevoksede med træer, med mindre der er tale om deciderede landbrugsafgrøder, såsom juletræer og pyntegrønt. Skovbegrebet i § 17 omfatter således også de skove, der ikke er pålagt fredsskovpligt.

Hvad er omfattet

Efter § 17, stk. 1, er skovbyggelinien på 300 m. Den gælder for alle offentlige skove, d.v.s. skove, der tilhører staten, kommuner, kirker, præsteembeder og offentlige stiftelser, samt for private skove, hvis sammenhængende areal udgør 20 ha eller derover. Byggelinien omfatter såvel eksisterende skove, som nye skove over 20 ha, der plantes f.eks. som skovrejsningsprojekter. Dette sidste gælder, uanset om skoven har flere ejere. Såfremt en privat skov på under 20 ha ved erhvervelse overgår til offentlig skov, opstår der skovbyggelinie. Det samme gælder, hvis skoven ved nyttilplantning får et areal på over 20 ha.

Offentlige stiftelser

Vedrørende begrebet »Offentlige stiftelser« henvises til afsnit 10.6.

Skove som boligomgivelser

Skov- og Naturstyrelsen vil særskilt orientere kommunerne om muligheden for at etablere boligområder på arealer, der i kommuneplan og lokalplan er udlagt til boligbebyggelse, og som ønskes tilplantet med henblik på at skabe attraktive omgivelser for boligbebyggelsen. De tilsvarende muligheder for at skabe grønne omgivelser for erhvervs områder og større anlæg nær byer vil endvidere blive behandlet.

Forbud mod bebyggelse

Indholdet af bestemmelsen er udelukkende et forbud mod at placere bebyggelse (bygninger, skure, campingvogne, master m.v.). I modsætning til tidligere antages bestemmelserne ikke længere at omfatte bebyggelse inde i skoven uanset om den er synlig udefra.

7.4.2. Undtagelser

Uændrede undtagelsesbestemmelser

Bestemmelsen i § 17, stk. 2, nr. 1-4, indeholder de samme undtagelsesbestemmelser, som var gældende efter tidligere lov. Forbudet gælder herefter ikke for bestående forsvarsanlæg, havneanlæg og de arealer, der ved lokalplan er udlagt til havneformål, driftsbygninger der er nødvendige for jordbrugs- og fiskerierhvervene, og andre områder der efter den hidtidige lovgivning har været undtaget.

Der henvises i det hele til omtalen ovenfor under afsnit 7.3.2., jf. § 16, stk. 2, nr. 3-6. Det bemærkes dog, at skæringstidspunktet for den påbegyndte væsentlige lovlige bebyggelse er i januar 1968.

7.5. Fortidsmindebeskyttelseslinien, § 18

7.5. I. Hovedregel

Formålet

Formålet med fortidsmindebeskyttelseslinien er at sikre fortidsmindernes værdi som landskabselementer. Både den generelle betydning af fortidsminderne i landskabsbilledet, indsyn til og udsyn fra fortidsminderne skal sikres med bestemmelsen. Samtidig skal bestemmelsen sikre de arkæologiske lag i området omkring fortidsminderne, idet der ofte er særlig mange kulturhistoriske levn i områderne tæt ved de fredede fortidsminder.

Hvilke fortidsminder har beskyttelseslinie

I bilaget til loven opregnes de typer af fortidsminder, der har beskyttelseslinie. Forudsætningen for en beskyttelseslinie er, at et fortidsminde er synligt i landskabet. Det gælder alle typer i bilagets kap. 1 med undtagelse af kap. 1, nr.10, (kors, milepæle, vildtbanesten og lignende) og alle fortidsminderne i kap. 2. Derimod har fortidsmindetyperne i bilagets kap. 3 ikke beskyttelseslinie.

Beregning af fortidsminde beskyttelseslinien

Beskyttelseslinien på 100 meter regnes fra fortidsmindernes yderste grænse. For gravhøje regnes beskyttelseslinien fra højfoden. For voldsteder og andre fortidsminder med betydelig udstrækning er fredningens grænse normalt angivet i den tinglyste meddelelse om fortidsmindets tilstedeværelse. Efter reglen i naturbeskyttelseslovens § 12, stk. 4, kan oplysning om fortidsmindets udstrækning fås i Skov- og Naturstyrelsen,

Indholdet

Hovedreglen i § 18 er et forbud mod forandring af tilstanden. Dette svarer i hovedsagen til indholdet af den tidligere naturfredningslovs § 53. Beskyttelsen omfatter også anlæg, der har sine grundlæggende bestanddele uden for beskyttelseslinien, men som påvirker landskabs billedet inden for linien, f.eks. højspændingsledninger der går igennem beskyttelseszonen, men hvor masterne står uden for denne.

Bestemmelsen omfatter også midlertidige terrænændringer som nedgravning af ledninger og lignende. Dette er i overensstemmelse med den hidtidige praksis.

7.5.2. Undtagelser

Bestemmelsen indeholder de samme undtagelser, som var gældende efter den hidtidige lov. Det er dog nu præciseret, at bestemmelsen ikke gælder beplantning i eksisterende haver. Om undtagelsernes rækkevidde se ovenfor om § 15, stk. 2.

Landbrugsmæssig drift

I en bræmme på 2 meter omkring fortidsminderne gælder der et forbud mod Jordbehandling efter lovens § 13.

Dette forbud fortrænger 12 meter zonen undtagelsen i § 18, stk. 2, nr. 1. Der er således kun ret til almindelig landbrugsmæssig drift uden for 2 meter zonen.

Endvidere kræves der dispensation til tilplantning med juletræer, frugttræer o. lign., uanset om de indgår i omdrift efter landbrugsloven.

Gentilplantning i skove

Det bemærkes, at undtagelsen vedrørende gentilplantning i skove i § 18, stk. 2, nu gælder for hele området uden for den særlige dyrkningsfrie zone på 2 meter omkring fortidsminderne, som er fastsat i lovens § 13.

Ophævelse

I modsætning til tidligere er der nu, i lighed med hvad der er tilfældet for de øvrige beskyttelseslinier, hjemmel til at ophæve fortidsmindebeskyttelseslinien helt eller delvis, og grænserne for fortidsmindebeskyttelseslinien kan ændres, jf. lovens § 69, stk. i. Ophævelse af beskyttelseslinier er behandlet i afsnit 7.9.

7.6. Kirkebyggelinien, § 19

Formål

Bestemmelsens formål er at beskytte kirker, der ligger mere eller mindre åbent i landskabet mod, at der opføres bebyggelse på over 8,5 m, som virker skæmmende på kirken.

Afgrænsning

Beskyttelseszonen omfatter som udgangspunkt hele området ud til en afstand af 300 m målt fra kirkebygningen. Bestemmelsen omfatter dog ikke kirker, hvor der er bymæssig bebyggelse hele vejen rundt inden for beskyttelseszonen.

Begrebet bymæssig bebyggelse afgøres ud fra en konkret vurdering af arealernes bebyggelsesmæssige karakter, og er således ikke knyttet til arealets zonestatus.

I områder uden for bymæssig bebyggelse vil bestemmelsen fortsat især få betydning for regulering af landbrugsbyggeri samt placering af vindmøller og elmaster.

Bestemmelsen supplerer således de ældre og ret snævre kirkeomgivelsesfredninger (provst Exner-fredninger), og den registrering og planlægning, som en række amtskommuner har udarbejdet med henblik på at sikre kirkernes omgivelser.

7.7. Dispensation fra bygge- og beskyttelseslinierne

7.7.1. Strandbeskyttelseslinien

Myndighed

Kompetencen til at dispensere fra strandbeskyttelseslinien ligger hos amtsrådet.

Omfang

Strandbeskyttelseslinien er udtryk for et ønske om en generel friholdelse af strandene og de umiddelbart bagved liggende kystområder for byggeri, anlæg og andre indgreb, og dispensation fra bestemmelsen kan derfor ikke begrundes med, at der konkret vurderet ikke er tale om landskabelige gener. I overensstemmelse hermed er dispensationsadgangen begrænset til »særlige tilfælde«. Af lovforslagets bemærkninger fremgår, at den hidtidige meget restriktive praksis skal videreføres.

Restriktiv dispensationspraksis

Det indebærer bl.a., at byggeri af helårshuse, ferie- og fritidsbebyggelse, kursuscentre og hoteller m.v., helt eller delvis inden for strandbeskyttelseslinien, ikke kan forventes tilladt. Det samme gælder normalt for anlæg af golfbaner, haver o.lign. Inden for eksisterende sommerhusområder og parcelhusområder vil der dog - på baggrund af en nøje konkret vurdering - være mulighed for at få dispensation til mindre, nødvendige tilbygninger o. lign., såfremt sådanne ikke kan opføres landværts beskyttelseslinien.

Der gælder en tilsvarende restriktiv praksis med hensyn til terrænændringer, tilplantning og opstilling af hegn, bortset fra jordbrugsmæssigt nødvendige hegn.

7.7.2. Fortidsmindebeskyttelseslinien

Mens varetagelsen af beskyttelsen af selve fortidsminderne er henlagt til miljøministeren som en konsekvens af de nationale interesser, der er knyttet til denne opgave, er beskyttelsen af fortidsmindernes omgivelser henlagt til amtsrådet. Imidlertid er der et behov for, at der sikres en sammenhæng mellem beskyttelsen af fortidsminderne og deres omgivelser, og at arkæologisk og kulturhistorisk sagkundskab inddrages i afgørelsen.

Høringsordningen

Ifølge § 3 i bekendtgørelsen om bygge- og beskyttelseslinier, skal amtsrådet, før der træffes afgørelse om dispensation fra lovens § 18, indhente Skov- og Naturstyrelsens udtalelse i en række tilfælde. Dette gælder ansøgninger vedrørende råstofindvinding, skovrejsning, vejanlæg samt byggeri, der ikke sker i tilknytning til eksisterende bebyggelse i beskyttelseszonen. Endvidere i sager, som vil medføre gravearbejde nærmere end 15 m fra den i § 13 nævnte 2 m zone.

Endelig skal udtalelse indhentes i sager, der vedrører en række nærmere angivne monumenter. Amtsrådet vil få meddelelse fra Skov- og Naturstyrelsen om hvilke monumenter, der vil være omfattet af høringsordningen.

De udtalelser, der afgives af Skov- og Naturstyrelsen til amtsrådet, vil indeholde en angivelse af, hvilke arkæologiske og kulturhistoriske bevaringshensyn, der bør indgå i afgørelsen. Udtalelsen vil alene udgøre den sagkyndige vurdering af de særlige arkæologiske og kulturhistoriske aspekter i sagen og vil således ikke foregribe den samlede stillingtagen i en klagesag.

Hidtidig dispensationspraksis

Det er ikke hensigten at ændre hidtidig praksis med hensyn til dispensation fra fortidsmindebeskyttelseslinien. Bestemmelsen skal således fortsat administreres restriktivt. Det vil sige, at der sjældent bør gøres egentlige undtagelser, jfr. ordlyden i lovens § 65, stk. 3 om amtsrådets mulighed for »i særlige tilfælde« at gøre undtagelse fra forbudsbestemmelsen i lovens § 18, stk. 1.

Siden den generelle beskyttelseslinie omkring fortids- minder indførtes ved en ændring af naturfredningsloven i 1961 har der dannet sig en temmelig fast praksis med hensyn til dispensation 1 100 m zonen.

I det følgende redegøres for nogle hovedtræk i hidtidig praksis og retningslinier for en fremtidig administration af beskyttelseslinien omkring fortidsminder.

Tilplantning og midlertidige terrænændringer

De synlige fortidsminder er ofte kun dele af større historisk/arkæologiske sammenhænge, hvoraf de øvrige kan være bevarede som spor under jordoverfladen, der kan udforskes arkæologisk. Herved kan der indhentes oplysninger, som giver ny viden om hele komplekset af både synlige og jorddækkede levn. For at beskytte disse sammenhænge vil der kunne afslås tilladelse til tilplantning eller midlertidige terrænændringer (nedgravning af f.eks. ledninger og olietanke). Når der gives tilladelse til arbejde i de nærmere omgivelser af fortidsmindet, bør der i overensstemmelse med den hidtidige praksis stilles vilkår om, at derpå bygherrens bekostning gives det lokale museum lej - lighed til at følge gravearbejdet.

Bebyggelse

En del landbrug og andre virksomheder kom ved lovændringen 1 1961 til at ligge i beskyttelseszoner omkring fortidsminder. Ved udbygning af disse har det været tilstræbt, at deres ekspansionsretning blev vendt bort fra fortidsmindet, således at nye driftsbygninger og installationer er tilladt på den side af bygningskomplekset, der er længst væk fra fortidsmindet. På tilsvarende måde har andre myndigheders krav om f.eks. forøget opbevaringskapacitet for husdyrgødning været administreret således, at nye gyllebeholdere anbringes fjernere fra fortidsmindet end de eksisterende bygninger.

En samlet plan for virksomhedens udbygningsønsker for en årrække er ofte en forudsætning for, at disse placeringer ikke kommer til at »spænde ben« for hinanden.

Også i forbindelse med anden form for bebyggelse i beskyttelseszonen bør det tilstræbes, at ny bebyggelse kun sker i tilknytning til den allerede eksisterende. Se i øvrigt ovenfor om høring.

Indblik og offentlighedens adgang må ikke forringes

Ved placeringen af nye bygninger, gyllebeholdere, levende hegn o.lign. er det af væsentlig betydning, at de ikke kommer til at afskære indblikket til fortidsmindet fra f.eks. offentlig vej. Endvidere må det påses, at en eksisterende adgang for offentligheden til et fortidsminde ikke forringes ved en dispensation til ændringer i beskyttelseszonen.

Højgrupper og lignende

Det er af største betydning, at højgrupper og andre grupper af sammenhørende fortidsminder ikke bliver delt af bygninger, vejanlæg og læplantninger, og at den landskabelige monumentalvirkning af fortidsmindegrupper ikke forringes. Overfredningsnævnet har i en række afgørelser understreget dette hensyn.

Udskiftning af eksisterende læhegn

Udskiftning af eksisterende læhegn kræver dispensation fra bestemmelserne om beskyttelseslinien.

Matrikulære ændringer

Matrikulære ændringer i beskyttelseszonen kræver ikke dispensation, hvis der ikke tilsigtes en ændret anvendelse af arealerne. Hvis anvendelsen planlægges ændret, skal det vurderes, om der vil kunne meddeles dispensation til denne anvendelse. Det er altså anvendelsen og ikke selve den matrikulære ændring, der er det afgørende.

Fortidsminder i byområder

Fortidsminder i fuldt udbyggede byområder er ikke et entydigt begreb. Visse fortidsminder er langt ældre end bydannelsen, som så efterhånden er vokset op omkring disse. Sådanne fortidsminder skal sikres bevaring, men kan ikke inkorporeres naturligt i deres nuværende omgivelser. Der vil dog ofte ved byplanlægningen været taget hensyn til f.eks. en gravhøj ved udlæggelse af et grønt område omkring den, hvorved der sikres borgerne et rekreativt areal. Dispensation i dette område og randområdet omkring selve den ejendom/parcel, fortidsmindet ligger på, må administreres med tilbageholdenhed, hvorimod ansøgninger om kviste, carporte, høj tagrejsning etc. på de bagvedliggende ejendomme oftest kan imødekommes. Se i øvrigt afsnit 7.9. om hel eller delvis ophævelse.

Anderledes forholder det sig med de fortidsminder, som strukturelt er en del af byen: forsvarsværker, kirkeruiner, broer og lignende. Her vil gadenet, skelforløb o.lign. oftest være dele af de samme strukturer, og det er derfor vigtigt at fastholde sammenhængene mellem fortidsminderne og bystrukturen, samt at sikre fortidsmindernes synlighed og betydningsindhold i forhold til den omliggende bybebyggelse.

7.7.3. De øvrige bygge- og beskyttelseslinier

De øvrige bygge- og beskyttelseslinier forudsættes administreret mindre restriktivt end strandbeskyttelseslinien og fortidsmindebeskyttelseslinien.

Kirkebyggelinien

For kirkebyggelinien gælder dog, at praksis fortsat bør være temmelig restriktiv, afhængigt af kirkens karakter og beliggenhed.

Sø- og åbeskyttelseslinien

For sø- og åbeskyttelseslinien vil omgivelsernes karakter, herunder en uberørt ådal eller en søs uberørte omgivelser, kunne betinge en forholdsvis restriktiv praksis, især i forhold til ny bebyggelse og beplantning.

Skovbyggelinien

Før der træffes afgørelse om dispensation fra skovbyggelinien, skal amtsrådet eller kommunalbestyrelsen sende ansøgningen til udtalelse hos den pågældende skovejer.

Dette svarer til de tidligere gældende regler.

7.8. Kommunalbestyrelsens forudgående orientering

Hvem skal orienteres og i hvilke situationer

Før kommunalbestyrelsen kan træffe afgørelse om dispensation fra sø- og åbeskyttelseslinien og skovbyggelinien, skal den give skriftlig orientering om ansøgningen dels til naboerne til den omhandlede ejendom og andre, som efter kommunalbestyrelsens vurdering har interesse i sagen, dels til foreninger o.l. med lokalt tilhørsforhold, som overfor kommunalbestyrelsen har fremsat skriftlig anmodning om at blive orienteret om ansøgningen.

Orienteringens indhold

Orienteringen skal efter § 4 1 bekendtgørelsen om bygge- og beskyttelseslinier indeholde oplysning om, at bemærkninger skal fremsendes til kommunalbestyrelsen inden to uger. Kommunalbestyrelsen kan dog undlade forudgående orientering, når dette efter kommunalbestyrelsens skøn er af underordnet betydning.

Dette svarer i princippet til de regler, der gælder for kommunalbestyrelsens dispensationer fra lokalplaner efter planlægningslovens § 20. Der er således ikke tale om, at kommunalbestyrelsen skal indarbejde nye rutiner eller regler, da dette nabo-orienteringsprincip allerede er gældende i planlægningsloven.

7.9. Ophævelse af bygge- og beskyttelseslinier

7.9. I. Hvornår kan der ske ophævelse

Hvilke linier kan ophæves

Ifølge lovens § 69, stk. 1, kan Skov- og Naturstyrelsen bestemme, at strandbeskyttelseslinien, sø- og åbeskyttelseslinien, skovbyggelinien samt fortidsmindebeskyttelseslinien ikke skal gælde for nærmere angivne områder. Derimod kan kirkebyggelinien ikke ophæves.

Både mulighed for ophævelse og ændring af forløb

Udtrykket ophævelse i loven dækker både det forhold, at beskyttelseslinien bortfalder, eller at den får et ændret forløb.

Anvendelsesområdet for ophævelsen

Forudsætningen for at fravige det administrative hovedprincip - dispensationskompetencen - er, at der gennem ophævelse opnås en administrativ forenkling, hvor man erstatter en række dispensationer med en administrativ sagsgang, en samlet ophævelse. Det vil sige, at ophævelse kan komme på tale i forbindelse med f.eks. lokalplaner for parcelhusområder, men normalt ikke ved lokalplan for hoteller, kursuscentre eller anden enkeltbebyggelse i det åbne land.

Planlægningsgrundlaget

Skov- og Naturstyrelsen vil kun træffe bestemmelse om ophævelse af bygge- og beskyttelseslinier på grundlag af en detailplanlægning, som efter styrelsens vurdering tilgodeser naturbeskyttelseslovens formål i tilfredsstillende omfang. Det kommunale planlægningsgrundlag, der kan begrunde en eventuel ophævelse, vil normalt være lokalplaner.

Skov- og Naturstyrelsen følger i øvrigt den praksis, at man normalt ikke ophæver bygge- og beskyttelseslinier for lokalplaner i det åbne land, hvor der kun er tale om en midlertidig anvendelse, f.eks. lossepladser, eller hvor der er tale om et meget begrænset byggeri, og hvor resten af arealet skal tjene som grønt område eller i øvrigt henligge ubebygget, f.eks. rideanlæg, grønne områder, idrætsanlæg, sommerlande, dyreparker o.lign.

Særligt om strandbeskyttelseslinien

Særligt vedrørende strandbeskyttelseslinien bemærkes, at denne linie kun ophæves, når der foreligger ganske særlige forhold. Ophævelse af strandbeskyttelseslinien i det åbne land forekommer dog næsten aldrig. Derfor vil det kun være rent undtagelsesvis, at kommunerne ved den geografiske afgrænsning af lokalplanerne kan disponere over arealer, der er omfattet af lovens strandbeskyttelseslinie, også selv om disse arealer ikke påtænkes udnyttet til bebyggelse.

Særligt om fortidsmindebeskyttelseslinien

De samme synspunkter gør sig gældende for fortidsmindebeskyttelseslinien. I øvrigt vil Skov- og Naturstyrelsen videreføre den praksis, hvorefter fredningsnævnet har indskrænket beskyttelseszonen omkring fortidsminder i fuldt udbyggede byområder. Censurmuligheden er herved blevet indskrænket til kun at gælde for fortidsmindets nærmeste omgivelser, f.eks. for ejendommene i randbebyggelsen omkring fortidsmindet.

Ophævelsesbestemmelsen tænkes i fremtiden bragt i anvendelse i tilfælde, hvor der i forbindelse med kommunernes planlægning i medfør af planlægningsloven tages samlet stilling til et områdes fremtidige arealanvendelse m. v.

Ansøgning vil blive behandlet i forbindelse med Skov- og Naturstyrelsens behandling af forslag til lokalplan, hvorved evt. vilkår for en hel eller delvis ophævelse vil kunne indarbejdes i forslaget før endelig vedtagelse.

Begrænset mulighed for efterfølgende dispensation

Når Skov- og Naturstyrelsen har truffet afgørelse om et ændret forløb af en bygge- eller beskyttelseslinie, forudsættes det principielt, at der herved er gjort endelig op med byggebestemmelser m.v. Dette

indebærer, at der kun i ganske særlige tilfælde kan påregnes dispensation fra den ændrede bygge- eller beskyttelseslinie.

7.9.2. Lokalplanens indhold

De naturbeskyttelsesmæssige interesser, der før en ophævelse sikres efter reglerne i §§ 15-18, vil efter ophævelsen skulle varetages efter lokalplanens bestemmelser.

Krav til lokalplanens indhold

Dette betyder, at der må stilles store krav til indholdet i lokalplaner, der er berørt af lovens bygge- og beskyttelseslinier. For ikke mindst fortidsmindebeskyttelseslinien betyder det, at der må foreligge detaljerede bebyggelsesplaner for randområdet omkring et fortidsminde, hvis beskyttelseslinien søges ændret eller ophævet.

Lokalplanens redegørelsesafsnit

Lokalplaner, som skal danne grundlag for hel eller delvis ophævelse af bygge- og beskyttelseslinier, skal i redegørelsesafsnittet give oplysning om samtlige faktiske forhold, der er relevante for styrelsens stillingtagen til ophævelse, herunder de terrænmæssige, landskabelige og øvrige naturbeskyttelsesmæssige forhold.

Lokalplanen må også indeholde en nærmere redegørelse for de særlige omstændigheder, der efter kommunalbestyrelsens mening kan betinge en ophævelse, ligesom det skal fremstå, hvorledes lokalplanens bestemmelser fortsat sikrer varetagelsen af de naturbeskyttelsesmæssige interesser.

Lokalplanens bindende bestemmelser og dertil hørende kortbilag skal ved entydighed og præcision sigte på at opfylde disse forudsætninger. De beskyttelseslinier, der eventuelt ønskes opretholdt, skal være tydeligt angivet og omkring et fortidsminde være målsat i forhold til fortidsmindets fod.

7.9.3. Betingelser for ophævelse

Til ophævelsen kan der knyttes betingelser. Der kan således træffes bestemmelse om, at ophævelsen først skal have virkning fra lokalplanens realisering, ligesom det kan bestemmes, at ophævelsen kun har gyldighed, så længe området anvendes i overensstemmelse med den pågældende lokalplan.

Dispensation fra lokalplanen

I den forbindelse er det vigtigt at understrege, at dispensationer fra de bestemmelser i lokalplanen, der vedrører varetagelsen af de naturbeskyttelsesmæssige interesser samt øvrige forudsætninger, der har ligget til grund for styrelsens ophævelse af bygge- og beskyttelseslinierne, kræver samtykke fra Skov- og Naturstyrelsen, jf. planlovens § 19, stk. 3. Videregående afvigelser i strid med lokalplanens principper kan kun gennemføres ved en ny lokalplan, jf. planlovens § 19, stk. 1.

7.9.4. Fremgangsmåden ved ophævelse

Anmodning sendes til Skov- og Naturstyrelsen

Anmodning om ophævelse af bygge- og beskyttelseslinier bør af kommunen sendes til Skov- og Naturstyrelsen senest samtidig med den offentlige fremlæggelse af lokalplanforslaget.

Kommunen kan dog på et tidligere tidspunkt, i forbindelse med lokalplanforslagets udarbejdelse, tage kontakt 89 med Skov- og Naturstyrelsen med henblik på en indledende drøftelse.

Ved styrelsens behandling af kommunens anmodning om ophævelse vil samtlige de interesser, som lokalplanforslaget involverer i relation til naturbeskyttelsesloven, skovloven og råstofloven blive inddraget.

Amtskommunens oplysninger og vurderinger vil indgå i grundlaget for Skov- og Naturstyrelsens endelige stillingtagen.

Forholdet til skovloven

Hvis et lokalplanforslags realisering forudsætter ophævelse af skovbyggelinien og herunder eventuelt er i konflikt med skovlovens fredskovspligt, vil styrelsen indhente en udtalelse fra det lokale skovtilsyn, statskovdistriktet.

Når Skov- og Naturstyrelsen har indhentet de fornødne udtalelser, vil kommunalbestyrelsen og amtskommunen få meddelelse om styrelsens stillingtagen til anmodningen.

Skov- og Naturstyrelsen vil tilstræbe, at styrelsens svar eller tilsagn om ophævelse kan foreligge inden udløbet af indsigelsesfristen.

Eventuelle vilkår for styrelsens ophævelse indarbejdes i lokalplanforslaget i forbindelse med forslaget endelige vedtagelse.

Indsigelse mod lokalplanforslaget

I de tilfælde, hvor Skov- og Naturstyrelsen ikke finder, at der foreligger grundlag for en ophævelse, vil dette blive meddelt kommunalbestyrelsen så tidligt som muligt i fremlæggelsesperioden i form af en indsigelse mod lokalplanforslaget efter planlovens § 28.

En sådan indsigelse kan skyldes, at lokalplanforslaget ikke giver tilstrækkelige oplysninger til brug for styrelsens vurdering, eller at styrelsen finder, at forslaget giver anledning til problemer, men at det vil være muligt at opnå en forhandlingsløsning. Endelig er der visse indsigelser, som skyldes, at styrelsen finder, at lokalplanforslaget er uforeneligt med de naturbeskyttelsesmæssige interesser.

Indsigelsen kan betragtes som bortfaldet, såfremt det areal, der omfattes af bygge- og beskyttelseslinien, udtages af lokalplanforslaget inden planens endelige vedtagelse i kommunalbestyrelsen.

Tidspunktet for ophævelse

I de sager, hvor kommunen har fået tilsagn om ophævelse, eller hvor forhandlingerne om en indsigelse, der er afgivet af styrelsen, er faldet på plads, modtager kommunen meddelelse om ophævelsen, når Skov- og

Naturstyrelsen har fået underretning fra kommunen om lokalplanforslagets endelige vedtagelse. Skov- og Naturstyrelsen kan dog rent undtagelsesvis knytte ophævelsen til tidspunktet for realiseringen af det i lokalplanen indeholdte projekt.

Bekendtgørelse

Meddelelsen om ophævelsen bekendtgøres af kommunalbestyrelsen i stedlige blade efter kommunalbestyrelsens nærmere bestemmelser, jf. § 7 1 bekendtgørelsen om bygge- og beskyttelseslinier. Skov- og Naturstyrelsens afgørelse i henhold til § 69, stk. 1, kan ikke påklages i de tilfælde, hvor en beskyttelseslinie er tinglyst, forudsættes det endvidere, at kommunen foretager aflysning i tingbogen, når meddelelsen om ophævelse er modtaget.

Spørgsmålet om rækkefølgen i tilfælde, hvor der kræves tilladelse efter flere love, er behandlet i afsnit 19.6 om dispensation.